

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СЕРИЯСЫ
1997 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 1997 ГОДА

ISSN 2710-2661

№ 2 (2023)

ПАВЛОДАР

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания
№ KZ03VPY00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

<https://doi.org/10.48081/LQYE2220>

Бас редакторы – главный редактор

Аубакирова Р. Ж.

д.п.н. РФ, к.п.н. РК, профессор

Заместитель главного редактора

Жуматаева Е., *д.п.н., профессор*

Ответственный секретарь

Антикеева С. К., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Мағауова А. С.,

д.п.н., профессор

Бекмағамбетова Р. К.,

д.п.н., профессор

Фоминых Н. Ю.,

д.п.н., профессор (Российская Федерация)

Снопкова Е. И.,

к.п.н., профессор (Республика Беларусь)

Костюнина А. А.,

к.п.н., доцент (Республика Алтай)

Оспанова Н. Н.,

к.п.н., доцент

Куанышева Б. Т.

доктор PhD

Омарова А. Р.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

FTAMP 14.25.19

<https://doi.org/10.48081/ROPJ2994>

***А. Б. Сералиев¹, К. Д. Каймулдинова², Э. С. Майшекина³,
М. Б. Бактыбеков⁴**

^{1,2}Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Қазақстан Республикасы, Алматы қ.;

^{3,4}Alikhan Bokeikhan University,
Қазақстан Республикасы, Семей қ.

e-mail: *seraliev_81@mail.ru

ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ АРТ-ТЕХНОЛОГИЯ ӘДІСТЕРІ НЕГІЗІНДЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ТҰЛҒАЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУ

Мақалада жасөспірімдердің өзін-өзі танудағы арт-технологияның артықшылықтары талданады. Болашақта шығармашыл, білімді, бәсекеге қабілетті ұрпақ дайындаудағы арт-технологияның ерекшеліктері ұсынылады. Зерттеудің барысында шығармашылық қабілеттің тұлғаны қалыптастырудағы басымдықтарына баса назар аударылған. Жасөспірімдердің шығармашылық қабілеттерін дамыту мақсатында түрлі ұстанымдар мен дәйектер келтірілген. Оқыту үдерісіндегі арт-технологияның маңызы баяндалады.

Тәжірибе бөлімінде эксперименттік жұмыстың нәтижелері ұсынылған. Мақалада сонымен қатар жасөспірімдер арасында кезігетін «жағымсыз» мінез құлықтарды зерттеп оларды тұрақтандыру мақсатында қолданылатын арттерапия жайлы деректермен толықтырылған. Арт-технология көмегімен жасөспірім өз ойын бояулардың үйлесімі арқылы толық жеткізіп, шексіз қиялын шыңдап қағаз бетіне түсіреді. Осы бір өнер жасөспірім бойындағы түрлі психологиялық қысымдарды жеңілдетуге, әрі жан дүниесінің эмоционалдық мазасыздығын басуға көмектеседі. Шексіз қиялын шыңдау жасөспірімнің шығармашылық қабілетін дамыта отырып, интеллектуалдық ойларын арттыруға септігін тигізеді. Шығармашылық арқылы жасөспірім өзінің мінез-құлқын бақылауға ала отырып «ғаламтор желісіне» деген тәуелділігін азайтады. Зерттеу барысында арт-технологияның құралы ретінде Эбру

өнері жайлы мағлұматтар ұсынып, осы өнер негізінде жасөспірім бойында шығармашылық қабілетін арттырып, дамыту үдерісі қарастырылған. Зерттеулер нәтижесінде арт-технологияны жасөспірімдерді тәрбиелеуде және білім беру үдерістерінде кеңінен қолдануды ұсынады.

Кілтті сөздер: Шығармашылық қабілет, арттерапия, эбур, агорафобия, ксенофобия, дисморфобия, суицид.

Кіріспе

Қазіргі таңда Қазақстанда жасөспірімдер арасында ғаламтор желісінің жетегінде «тәрбиеленіп» жағымсыз, жат мінез-құлықтарды бойына сіңіріп жатқаны жасырын емес. Қазақстан жасөспірімдері арасында өз-өзіне қол жұмсау, «суицид» жасау дерегі бойынша, ТМД елдері ішінде алдыңғы орында. ҚР Мәжілісі депутаты Динара Зәкиева «Қазақстанда 2020 жылы жасөспірімдердің 12 пайызы психологиялық қысым көріп, 143 жасөспірім өз-өзіне қол жұмсаған, 306 жасөспірім өз-өзіне қол жұмсау әрекетін жасады» деген дәйектер келтіреді [1].

Кемел ұрпақ дайындау ісі мемлекеттің ең үлкен міндеті болып табылады. Жалпыға міндетті білім беру мемлекеттік стандартында осындай міндеттемелерді атап көрсеткенін байқауымызға болады.

«Білім беру саласы баланың ересектермен, құрбыларымен қарым-қатынас жасай білуін қамтиды. Жеке тұлғаның әлеуметтенуіне, эмоционалдық-адамгершілік қасиеттерді жинақтауға, отансүйгіштікке баулу» деп тұлғаның қалыптасуындағы білім беру мекемелерінің негізгі міндетін көрсетіп берген [2].

Қазақстан үкіметі бала тәрбиесінде ұрпақтарымызды «жағымсыз» ақпараттардан қорғап, рухани құндылықтар негізінде тәрбиелеу маңызды екеніне баса назар аударуда. Қазақстан Республикасы Үкіметінің «2020–2025 жылдырға арналған білім беруді және ғылымды дамытудың бағдарламасында: «Балаларды рухани дамуына зиян келтіретін ақпараттардан қорғау, білім беру ұйымдары балалардың кибермәдениеті мен кибергигиенасы бойынша жұмысты қамтитын болады» деп нақты міндеттемелер жазылған [3].

Тұлғаның күнделікті зер салатын ақпараттары табиғи болмысының өзгеруіне әсер етеді. Бұл әлеумет арасында «жағымсыз» мінез-құлық қалыптастыруда.

Жасөспірімдер арасында компьютер, ноутбук, смартфон сияқты құралдарға тәуелділік артқан. Әлемде «компьютерлік тәуелділік» терминін зерттеумен айналысатын ғалымдардың зерттеуінше психикалық бұзылулар,

адам мен компьютер арасындағы патологиялық аурулардың кең таралғанын баяндайды [4].

Ғаламтор желісі жасөспірімдердің «серігіне», әлеуметтік желі қазіргі кезде цифрлық медиа ландшафт, иммерсивті виртуальді алаңға айналды. Бұл үрдіс тәрбие құралына тұтқа болып үлгерді.

Ғаламтор желісіне тәуелділік тұлғалық тандауы болмауынан желідегі жағымсыз «кейіпкерлерге» әуестенген жағдайда орын алуы мүмкін [5].

Жасөспірімдердің ғаламторға тәуелділікке түсуі өмірге бейімделе алмауы, күйзеліс, әлеуметтік оқшаулану, агорафобия (ашық кеңістіктегі қорқыншы), ксенофобия (бөгде жандардан қорқу), дисморфобия (өз қамын көбірек уайымдауы), адамдардан жасқану, өзгеден өзін кем санау сияқты жағымсыз қылықтарымен көрінеді.

Жасөспірімдер психологиялық олқылықты «виртуальді әлемін» жасап, сол әлемде өмір сүруімен толықтыруда. Желіге тәуелділік салдарынан сабаққа немқұрайлылық, ұйқысыздық, жалғыздық сезімдеріне ұласады.

Жасөспірім бойындағы ғаламтор желісін тәуелділіктен көңіл-күйінің бұзылуы, виртуалды әлемге ұмтылу, физикалық белсенділіктен қашқақтау, жеке гигиенаның болмауы және жақсы тамақтану [6].

Зерттеу материалдары мен әдістері

Адам психологиялық күйін рухани тұрғыдан толықтырып, жанлүниесін өнермен байланыстырып, өзін толық сезіну, тұлғаға мотивациялық мүмкіндіктер беріп, көңіл-күйін тұрақтандырады.

Мінез-құлықтағы қайшылықтар тұлғаларды депрессиялық күйге түсіріуі әбден мүмкін. Қазіргі таңда эмоционалдық проблемалар, депрессиялық көңіл-күй жасөспірімдер арасында да жиі байқалуда [7].

Адамдар психологиялық «жағымсыз» жағдайдан шығу үшін арнайы психолог мамандардың көмегіне жүгінеді.

Қазақстанда арнайы құрылған «Tapum Project» жастарды психологиялық қолдау жобасының дерегіне сүйенсек «2021 жылғы шілдеден қазан айына дейін 4 ай ішінде 400 консультация» жүргізілген [8]. Бұл көрсеткіш психолог маман кеңесіне жүгінетіндердің дерегін білдіреді.

«Жасөспірім іштей қатты қиналып, депрессия күйіне түсуі мүмкін. Суицид жайлы ой мен сөздердің артында психикалық ауру жасырынуы мүмкін», деп балалар психологы Жанна Сафиуллинаның мәліметінен аңғаруымызға болады [9].

Жасөспірімдеріміздің жағымсыз мінез-құлықтан алшақ болуына шығармашылық күзіреттіліктің орны ерекше болмақ. Осы мақсатта жасөспірімдерді өнер түріне баулуды ұсынамыз.

Адамның сәнді киінуі, өзі тұратынын бөлмесін безендіруі, бояуы қанық үйлесімі жоғары табиғат көріністерінен ләззат алуы, бұл талғам мен түйсіктің өзара үйлесімі деп қабылдауымыз қажет. Эбру өнері арқылы адам психологиясыны тұрақтандырып, шабыттандыруға болады. Шабыт эмоциялық тұрғыдан сенімді қорытынды жасауына көмектеседі.

Эбру өнері көне Қытай VIII ғ «liu sha shien» кезеңінен және XII ғ Жапон елдерінде «suminagashi», «суминагаши» атты тағамдарды безендіру өнерінен бастау алуы мүмкін. Эбру өнері түрік жеріне XV ғ бастап Түркістан өлкесінен жеткен. Шейх Садық Эфенді бұл сырлы өнерді «Жібек жолы» бойындағы Түркістан қаласынан үйренген деген мәліметтер келтірледі.[10].

Эбру өнері Түрік елінде құжат жүзінде 1608 жылғы «Тертиби-и Рисал-и Эбри» атты деректер сақталған. Алғашқы дәйекті деректердің бірі Шебек Мехмет Ефендінің «Тертиби-и Рисал-и Эбри» атты еңбегі болып саналады [11].

Бұл құнды өнер қазіргі таңда жоғары бағаланып, үлкен мәнге ие болып халықаралық деңгейде ЮНЕСКО қорғауына алынған [12].

Шығармашылық қабілеттің артуы жаңаша ойлай алатын, логикалық жағынан дамыған азаматтарды даярлаудың кепілі.

Медицинаның бір саласы арттерапия яғни, өнер арқылы жан дүниені емдеуге немес аурудың алдын алуға болатына ғалымдарымыз дәлелдер келтіруде.

Психологтар пациенттермен ең алдымен арттерапиялық байланыс орнатуға тырысады. Бұл тәсіл түрі – «гештальт терапиясы» деп аталады. Осы тәсіл арқылы тұлғаның барлық қасиеттерін байқауға болады [13]. Шығармашыл тұлғалар тәуелсіз, еркін және ұшқыр ойдың иесі екеніне мәлім. Арт-технологиялық білім беру мақсатында Эбру өнері жайлы кеңірек тоқталдық. Оқыту әдістемесі білім беру үдерісінде инновациялық құрал ретінде орны ерекше.

Эбру техникасымен сурет салу өнерінің ролі жөнінде бақылау жүргіздік.

Жұмыстарымыздың нәтижесін дәлелді тексеру мақсатында педагогикалық анализ, эмпирикалық бақылау (бақылау, сауалнама, сұхбаттасу), алынған мәліметтерді өңдеу үшін статистикалық әдістер қолданылды.

Эбру техникасында сурет су бетіне салынып, содан соң қағаз немесе мата бетіне көшірледі. Су бетінде бояулар үйлесімін келтіру барысында қиялға ерік беріліп қалаған өрнектермен безендіріледі. Әр адам қиялына қарай өрнек тудыра алады. Суға тамған бояу таралып түрлі форма жасап өзгеріп отырады. Өнердің сыйқыры осы кезде ашылып, ерекше бір сезімге бөлейтіндей. Сырлы бояу адамға жақсы көңіл-күй сыйлайтын тұсы осы. Қолдың моторикасы, шыдамдылық пен төзімділікті шындайды. Белсенділігі жоғары (гиперактив) жасөспірім үшін сурет салу кезінде мінез-құлқын

калыпқа түсіріп тыныштандыра алады. Сырлы өнермен салынған суреттермен өз бөлмесін безендіру көз тартымды интерьер бола алады, суретшіге мотивация беріп, шабыттандырады. Эбру өнерімен сурет салуда жас ерекшелігі маңызды емес. Білім беру үдерісінде кенінен насихаттауды жөн көрдік.

Оқушыларды шығармашылық ойлауға, ізденіске машықтандыру, оқушылардың креативті ойлауға жетелейтін шығармашылығын арттыруға бағытталды.

Нәтижелер және талқылау

Эбру өнерін үйретіп, шығармашылыққа баулу жасөспірімдердің бос уақытын тиімді пайдалануға жол ашады. Зерттеулеріміздің барысында осыған көз жеткіздік. Бұл өнерді үйрету кезінде мұғалімнің оқушыға, оқушылардың бір-бірін құрметпен қарайтынын байқадық.

Тәжірибелік-эксперимент жүргізу үшін жалпы білім беру мектебінің 8–9 сынып оқушыларымен қатар жоғарғы оқу орындарының 1-курс студенттері таңдалды.

Қатысушыларға зерттеудің алғашқы кезеңінде барлығына бейнелеу өнері жөнінде, мінез-құлыққа әсері жайлы сауалнама жүргізілді. Сауалнамаға қатысқан қатысушы саны 136 адамды құрады. Зерттеудің екінші кезеңінде бақылау тобына сабақтан тыс уақытта эбру техникасымен таныстырылып, оларға сурет салуды үйрету жұмыстары ұйымдастырылды.

Тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың қалыптастырушы кезеңнің көрсеткіштерін төмендегі кестеде көрсетеміз (1-кесте).

Кесте 1 – Қалыптастырушы кезеңнің нәтижесі

№	Тәжірибе сұрақтары	Бақылау тобы 13 пен 16 жас Жасөспірімдер	Тәжірибелік тобы Студенттер
1	Сурет салғанды ұнатамын.	22 %	42 %
2	Ландшафтық дизайн ұнайды.	18 %	34 %
3	Сурет салу психологиялық жайлылық сыйлайды.	9 %	52 %
4	Сурет салу кезінде назарым суретке ауып бір сәт демаламын.	16 %	52 %
5	Бос уақытта сурет салған ұнайды.	7 %	46 %
6	Эбру өнері техникасымен сурет салу қиындық туғызбайды.	0 %	2 %
7	Смартфонмен өткізген уақытымды эбрумен сурет салуға арнаған болар едім.	0 %	2 %
8	Эбрумен салған суреттеріммен өз бөлмеді безендірер едім.	0 %	2 %

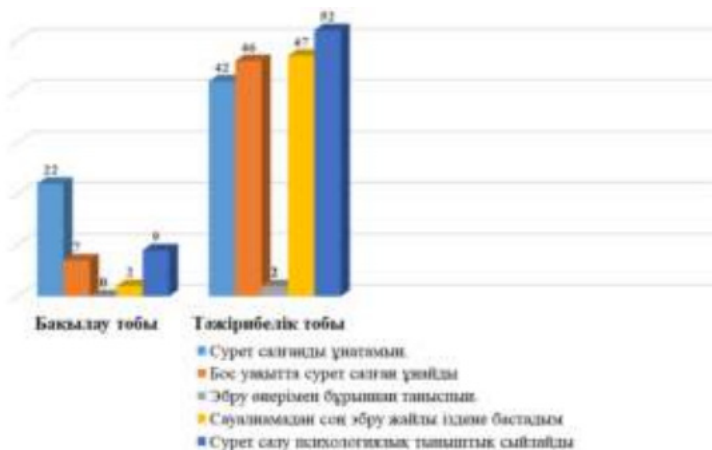
9	Эбрумен сурет салу үшін маманы болу маңызды емес.	0 %	2 %
10	Эбру өнері жайлы тереңірек іздене бастадым.	2 %	47 %

Қалыптастырушы кезеңіне қарап түрлі қорытынды жасауға болады. Жасөспірімдердің шығармашылық қызығушылықтарын төмен екенін аңғарамыз. Бейнелеу өнерінің өзектілігі көрінді. Бейнелеу өнерінің маңызы деген сұрақтарды бөліп қарастырғанда нәтиже көрсеткіш төмендегідей болды (1-сурет).

Тәжірибелік-эксперименттік жұмыс барысында қалыптастырушы кезеңнің мәліметтеріне талдау жасалды. Бақылау тұрақты түрде сабақтан тыс уақытта жүргізілді. Тәжірибелік-эксперимент кезінде Pinar Tuğçe Tokтақтың «Эбру өнеріндегі Дузгунман мектебі: Эбрузен Исмаил Дундар» атты еңбегі пайдаланылып, автордың техникасымен сурет салу және бірнеше суреттері ұсынылды (2-сурет) [14].

Жасөспірімдердің көңіл-күйінің көтерілгенін байқадық. Тәжірибеге қатысушылар өз шығармаларына көңілдері толып арнайы рамкаға салып бөлме безендіруге кіріскенін көрдік.

Тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың қорытынды кезеңнің нәтижесі төмендегідей болды (2-кесте). Тәжірибеде қалыптастырушы кезеңімен бақылау кезеңінің көрсеткіштерін салыстырдық.

Сурет 1 – Тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың қалыптастырушы кезеңнің нәтижесі

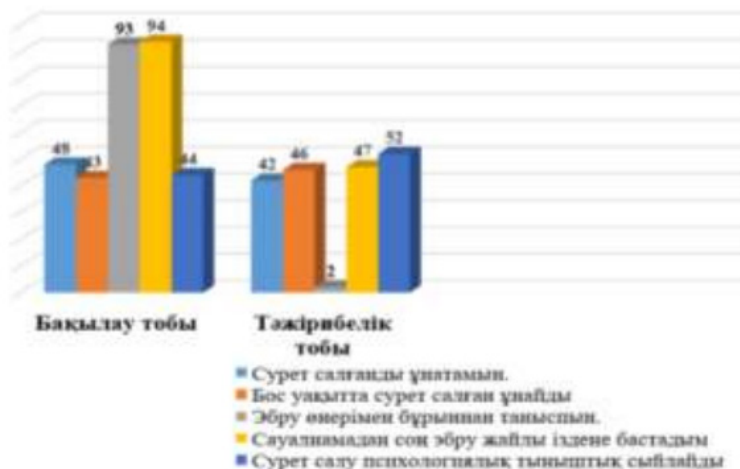
<https://dergipark.org.tr/en/pub/aydinsanat/issue/34456/381216>

Сурет 2 – Эбру өнерінің туындысы және эбру техникасымен жұмыс барысы

Кесте 2 – Тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың қорытынды кезеңнің нәтижесі

№	Тәжірибе сұрақтары	Бақылау тобы 13 пен 16 жас жасөспірімдері	Тәжірибелік тобы Студенттер
1	Сурет салғанды ұнатамын.	48 %	42 %
2	Ландшафтық дизайн ұнайды.	37 %	34 %
3	Сурет салу психологиялық жайлылық сыйлайды.	44 %	52 %
4	Сурет салу кезінде назарым суретке ауып бір сәт демаламын.	46 %	52 %
5	Бос уақытта сурет салған ұнайды.	43 %	46 %
6	Эбру өнері техникасымен сурет салу қиындық туғызбайды.	93 %	2 %
7	Смартфонмен өткізген уақытымды эбрумен сурет салуға арнаған болар едім.	57 %	2 %
8	Эбрумен салған суреттеріммен өз бөлmemді безендірер едім.	44 %	2 %
9	Эбрумен сурет салу үшін маманы болу маңызды емес.	93 %	2 %
10	Эбру өнері жайлы тереңірек іздене бастадым.	94 %	47 %

Сабақтан тыс жұмыстар өз нәтижесін бергенін байқауға болады (3-сурет). Бақылау кезеңінде біз жүргізген әдістеме тиімділігін көрсетті. Оқушылар сурет салу барысында өзара жақын достық қарым-қатынас орната білді.

Сурет 3 – Тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың қорытынды кезеңнің нәтижесі

Бақылау кезеңінде арт-технология арқылы жасөспірімдердің шығармашылығы артып, мінез-құлықын тұрақтандыруға болатын байқадық. шығармашылық құндылықтарын өзара бағалай алды.

Қорытынды

Эбру өнерімен сурет салу барысында қызығушылығы жоғарлап, психологиялық мазасыздық күйлерін жеңіп, шабыттана түскенін байқадық. Арт-технологиялық әдістер адамның ойлау белсенділігі артырады. Білім беру барысында қолдану шығармашыл, өзіне сенімді, ой-қиялы ұшқыр тұлға қалыптастыра аламыз.

Зерттеу кезеңінде қол жеткізген нәтиже қорытындылары төмендегідей болды.

Арт-технологияның тұлғаны өзін-өзі тәрбиелеуде маңызды роль атқаратынын, осы пайымдау арқасында тұлға өзінің шығармашылық қабілетіне бағалай алады.

Арт-технология, эбру техникасы ұғымдарын кең мағынада түсіндіріп, тұлғаның психологиялық мазасыздық кезінде шабыт сыйлап, жеңіл өтуіне септігі тиеді.

Эбру өнері арқылы тұлғаның өзін-өзі басқару, саусақ моторикасын дамыту, ой-қиялын шыңдау секілді жеке қасиеттерін дамытуға болады.

Біз ұсынған бағдарлама мен әдістемелік құрал білім беру үдерісіне қайшы келмейді. Сабақтан тыс уақыттарда осындай үйірмелерді ұйымдастыруды

ұсынамыз. Бұл өнер арқылы жасөспірімдерді рухани тұрғыдан байытып, өнер арқылы өзін-өзі тануына жол ашады деп сенеміз.

ПАЙДАЛАНҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

1 Больше 140 подростков совершили суицид в Казахстане в 2020 году [Электронный ресурс]. – URL: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/140-podrostkov-sovershili-suitsid-kazahstane-2020-godu-430560/. – 2020.

2 «ҚР Жалпыға білім беру стандарты» [Электронды ресурс]. – URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1800017669>.

3 Білім беруді дамытудың 2025 жылға дейінгі мемлекеттік бағдарламасы. [Электронды ресурс]. – URL: <https://primeminister.kz/kz/news/gosprogramma-razvitiya-obrazovaniya-do-2025-goda-obnovlenie-uchebnyh-programm-podderzhka-nauki-i-elektronnoe-ent>.

4 **Мацуева М. А., Петрова Е. Г.** Игровая компьютерная аддикция на примере пользователей онлайн-игр [Текст] // Актуальные проблемы профилактики аддиктивного поведения. Материалы II-й региональной научно-практической конференции. Таганрогский институт им. А. П. Чехова. – Ростов н/Дону : изд.РГЭУ, 2019. – 53–56 с.

5 **Гуреева А. Ю., Сизов С. В.** Интернет-зависимость: современное состояние проблемы [Текст] // Бюллетень медицинских Интернет-конференций. – ISSN 2224-6150. – 2015. – № 2. – 127–129 с.

6 **Soh P., Chew K. W.** Parents vs peer' influence on teenagers' internet addiction and risky online activities [Text]. // Telematics and informatics. – 35(1). – 2018. – 225–236 p.

7 **Соколовский Г. В., Холина О. А.** Интернет зависимость и его воздействие на современное общество и культуру [Текст] // Актуальные проблемы аддиктивного поведения I-й Региональная научная конференция. Ростовский государственный экономический университет. – Ростов н/Д. : изд. РГЭУ, 2018. – С. 126–131.

8 Tanym Project : Психологке жүгінудің әбестігі жоқ [Электронды ресурс]. – URL: <https://egemen.kz/article/303603-tanym-project-psikhologke-dguginudinh-abestigi-dgoq>.

9 Балалар мен жасөспірімдермен қалай оңай тіл табысуға болады? Психолог кеңесі [Электронды ресурс]. – URL : <https://inforburo.kz/kaz/balalar-men-zasospirimdermen-qalai-onai-til-tabysuga-bolady-psiholog-kenesi>.

10 **Hacer Nurgül Begiç.** Unesco dünya kültürel miras listesinde yer alan geleneksel Türk ebru sanatı'nda yeni yorumlar [Text] // Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. (37) – 2016. – № 2. – P. 587–605.

11 **Pınar Toktaş.** Türk ebru sanatçılarının kronolojik olarak incelenmesi [Text] // Akdeniz sanat dergisi – 2016. – № 2. – P. 123–132.

12 **Elbeyi Pelit, Turgut Türkoğlu.** Somut Olmayan Kültürel Miras Kaynaklarının Turizm Çekiciliği Kapsamında Değerlendirilmesi: Ebru Sanatı Örneği [Text] // Journal of Recreation and Tourism Research 7(1) – 2020. – № 1. – P. 1–30.

13 **Eda Öz Çelikbaş.** Dişavurumcu sanat terapisi expressive Art Therapy [Text] // Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi 2(1) – 2019. – № 1. – P. 20–37.

14 **Pınar Tuğçe Tokmak.** Ebru Sanatında Düzgünman Ekolü: Ebruzen İsmail Dündar [Text] // İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi.– 2017. – № 5. – P. 47–57.

REFERENCES

1 Bol'she 140 podroستkov sovershili suicid v Kazahstane v 2020 godu [More than 140 teenagers committed suicide in Kazakhstan in 2020] [Electronic resource]. – URL: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/140-podroستkov-sovershili-suitsid-kazahstane-2020-godu-430560/. – 2020.

2 Qazaqstan Respublikasynyn «Jalpyga mindetti bilim beru standarty» [«Standard of compulsory education» of the Republic of Kazakhstan] [Electronic resource]. – URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1800017669>. – 2018.

3 Bilim berudi damytudyn 2025 zhylga dejingi memlekettik bagdarlamasy [State program of education development until 2025] [Electronic resource]. – URL: <https://primeminister.kz/kz/news/gosprogramma-razvitiya-obrazovaniya-do-2025-goda-obnovlenie-uchebnyh-programm-podderzhka-nauki-i-elektronnoe-ent>. – 2019.

4 **Macueva. M. A., Petrova E. G.** Igrovaya komp'yuternaya addikiya na primere pol'zovatelej onlajn-igr [Gaming computer addiction on the example of users of online games] [Text]. // Aktual'nye problemy profilaktiki addiktivnogo povedeniya: materialy II-j Regional'noj nauchno-prakticheskoy konferencii Taganrogskogo instituta imeni A.P. Chekhova Rostovskij gosudarstvennyj ekonomicheskij universitet (RINH). – Rostov n/D. : Izd-vo RGEU (RINH), 2019. –P. 53–56.

5 **Gureeva A.Yu., Sizov S. V.** Internet-zavisimost': sovremennoe sostoyanie problemy [Internet addiction: the current state of the problem][Text]. // Byulleten' medicinskih Internet-konferencij (ISSN 2224-6150). – 2015. – № 2. – P. 127–129.

6 **Soh P.C. H., Chew K. W., Koay K. Y., Ang P. H.** Parents vs peers' influence on teenagers' Internet addiction and risky online activities [Text]. // *Telematics and Informatics*, 35 (1). –2018. – P. 225–236.

7 **Sokolovskij G. V., Holina O. A.** Internet zavisimost' i eyo vozdeystvie na sovremennoe obshchestvo i kul'turu [Text] // *Aktual'nye problemy profilaktiki addiktivnogo povedeniya» I-j Regional'noj nauchno-prakticheskoy konferencii Taganrogskogo instituta imeni A.P. Chekhova Rostovskij gosudarstvennyj ekonomicheskij universitet (RINH)*. – Rostov n/D. : Izd-vo RGEU (RINH). – 2018. – P. 126 – 131.

8 **Tanym Project:** Psihologke zhyginudin abestigi zhok [Tanym project: It makes no sense to turn to a psychologist] [Electronic resource] – [URL: https://egemen.kz/article/303603-tanym-project-psihologke-dguginudinh-abestigi-dgoq](https://egemen.kz/article/303603-tanym-project-psihologke-dguginudinh-abestigi-dgoq). – 2022.

9 **Balalar men zhasospiridermen kalaj onaj til tabysuga bolady?** Psiholog kenesi [How easy is it to communicate with children and teenagers? Council of Psychologists] [Electronic resource] – [URL: https://informburo.kz/kaz/balalar-men-zasospiridermen-qalai-onai-til-tabysuga-bolady-psixolog-kenesi](https://informburo.kz/kaz/balalar-men-zasospiridermen-qalai-onai-til-tabysuga-bolady-psixolog-kenesi). – 2021.

10 **Hacer Nurgul Begich.** Unesco dunya kulturel miras listesinde yer alan geleneksel Turk ebru sanati'nda yeni yorumlar [New interpretations on the traditional Turkish marbling art, which is on the UNESCO world cultural heritage list] [Text]. // *Selchuk Universitesi Turkiyat Arastirmalari Dergisi*. (37) – 2016. – № 2. – P. 587–605.

11 **Pinar Toktash.** Turk ebru sanatchilarinin kronolojik olarak incelenmesi [Chronological examination of Turkish marbling artists] [Text]. // *Akdeniz sanat dergisi* – 2016. – № 2. – P. 123–132.

12 **Elbeyi Pelit, Turgut Turkoglu.** Somut Olmayan Kulturel Miras Kaynaklarının Turizm Çekiciligi Kapsamında Degerlendirilmesi: Ebru Sanati Ornegi [Evaluation of Intangible Cultural Heritage Resources in the Scope of Tourism Attraction: The Example of Marbling Art] [Text]. // *Journal of Recreation and Tourism Research* 7(1) – 2020. – № 1. – P. 1–30.

13 **Eda Oz Chelikbash.** Dishavurumcu sanat terapişi expressive Art Therapy [Dentistry Art therapy expressive Art Therapy] [Text]. // *Safran Kultur ve Turizm Arastirmalari Dergisi* 2(1) – 2019. – № 1. – P. 20 – 37.

14 **Pinar Tugche Tokmak.** Ebru Sanatında Duzgunman Ekolu: Ebruzen Ismail Dunder [Duzgunman School in Ebru Art: Ebruzen Ismail Dunder] [Text] // *İstanbul Aydın Üniversitesi Guzel Sanatlar Fakultesi Dergisi*. – 2017. – № 5. – P. 47–57.

Материал 24.05.23 баспаға түсті.

*А. Б. Сералиев¹, К. Д. Каймулдинова², Э. С. Майшекина³, М. Б. Бактыбеков⁴

^{1,2}Казахский национальный университет имени Абая,

Республика Казахстан, г. Алматы;

^{3,4}Alikhan Bokeikhan University,

Республика Казахстан, г. Семей.

Материал поступил в редакцию 24.05.23.

РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТНО-ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ПОДРОСТКОВ НА ОСНОВЕ МЕТОДОВ АРТ-ТЕХОЛОГИИ

В статье анализируются преимущества арт-технологий в самопознании подростков. Описывается роль арт-технологии в развитии и становлении творческого, образованного, конкурентоспособного поколения. В ходе исследования был сделан акцент на формирование личности с приоритетным направлением в творческом развитии. С целью развития творческих способностей подростков приводятся различные позиции и аргументы. Излагается значение арт-технологий в процессе обучения.

В разделе опыта представлены результаты экспериментальной работы. Статья также дополнена данными об арт-терапии, применяемой для изучения и стабилизации «негативного» поведения, с которым сталкиваются подростки. Посредством арт-технологий подросток полностью передает свои мысли с помощью сочетания красок и воплощает свое безграничное воображение на бумаге. Это искусство помогает снять различные психологические нагрузки на подростка, а также снять эмоциональную тревогу его души.

Развитие безграничного воображения способствует повышению интеллектуального мышления подростка, развивая его творческие способности.

Благодаря творчеству подросток снижает свою зависимость от «интернета», взяв под контроль свое поведение. В ходе исследования были представлены сведения об искусстве Эбру, как средстве арт-технологии, на основе которых был разработан процесс развития и повышения творческих способностей подростка. В результате исследований предлагается широкое применение арт-технологий в воспитании подростков и образовательных процессах.

Ключевые слова: Творчество, арт-терапия, эбру, агорафобия, ксенофобия, дисморфофобия, суцид.

*A. B. Serliyev¹, K. D. Kaimuldinova², E. S. Maishekina³, M. B. Baktybekov⁴

^{1,2}Abai Kazakh National Pedagogical University,

Republic of Kazakhstan, Almaty;

^{3,4}Alikhan Bokeikhan University,

Republic of Kazakhstan, Semey.

Material received on 24.05.23.

DEVELOPMENT OF PERSONAL AND CREATIVE ABILITIES OF ADOLESCENTS ON THE BASIS OF ART TECHNOLOGY METHODS

The article analyzes the advantages of art technologies in the self-knowledge of adolescents. The role of art technology is described in the development and formation of a creative, educated, competitive generation. In the course of the study, emphasis was placed on the formation of a personality with a priority direction in creative development. In order to develop the creative abilities of adolescents, various positions and arguments are also given. The significance of art technologies is outlined in the learning process.

The experiments section presents the results of the experimental work. The article is also supplemented with data on art therapy used to study and stabilize the «negative» behavior faced by adolescents. Through art technologies, a teenager fully conveys his thoughts with the help of a combination of colors and embodies his boundless imagination on paper. This art helps to remove various psychological burdens on a teenager, as well as relieve the emotional anxiety of his soul. The development of boundless imagination helps to increase the intellectual thinking of a teenager, developing his creative abilities.

Regarding to creativity, a teenager reduces his dependence on the «Internet» by taking control of his behavior. In the course of the study, information was presented about the art of «Ebru», as a means of art technology, on the basis of which the process of developing and enhancing develop the creative abilities of a teenager. As a result of the research, a wide application of art technologies are proposed in the upbringing of adolescents and educational processes.

Keywords: creativity, art therapy, ebru, agoraphobia, xenophobia, dysmorphophobia, suicide.

Теруге 24.05.2023 ж. жіберілді. Басуға 30.06.2023 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

7,53 Мб RAM

Шартты баспа табағы 24,7.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. С. Исақова

Корректорлар: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Тапсырыс № 4083

Сдано в набор 24.05.2023 г. Подписано в печать 30.06.2023 г.

Электронное издание

7,53Мб RAM

Усл.п.л. 24,7. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. С. Исақова

Корректоры: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Заказ № 4083

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

www.vestnik-pedagogic.tou.edu.kz